EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2023.11.8.
COM(2023) 694 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE

AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK

az egyes, a halálbüntetés, a kínzás vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés során alkalmazható áruk kereskedelméről szóló (EU) 2019/125 rendelet 31. cikke szerinti kínzás elleni koordinációs csoport tevékenységéről és az általa folytatott konzultációkról

1. Bevezetés

Az egyes, a halálbüntetés, a kínzás vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés során alkalmazható áruk kereskedelméről szóló, 2019. január 16-i (EU) 2019/125 rendelet[1] (a továbbiakban: rendelet) 31. cikkének (4) bekezdése szerint a Bizottság éves jelentést nyújt be az Európai Parlamentnek a kínzás elleni koordinációs csoport tevékenységéről, vizsgálatairól és az általa folytatott konzultációkról. A jelentés nem sértheti természetes vagy jogi személyek üzleti érdekeit.

Ez a jelentés a kínzás elleni koordinációs csoport 2022-es tevékenységéről nyújt tájékoztatást.

2. A szabályozási keret

A rendelet célja egyrészről a halálbüntetés, másrészről a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés nem uniós országokban történő megelőzése egyes áruk kereskedelmének korlátozása révén. A rendelet az alábbiak szerint különbözteti meg az árukat:

- azon áruk, amelyek a természetüknél fogva csak visszaélésszerű felhasználásra alkalmasak, és nem képezhetik kereskedelem tárgyát (II. melléklet); valamint
- azon áruk, amelyek kínzás vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés (III. melléklet) vagy halálbüntetés (IV. melléklet) céljára, illetve egyéb jogszerű (bűnüldözési vagy terápiás) célokra is felhasználhatók.

A II., III. és IV. mellékletben felsorolt áruk kereskedelmére bizonyos korlátozások vonatkoznak. A rendelet különösen:

i. tiltja azoknak a II. mellékletben felsorolt áruknak az EU-ba történő behozatalát, onnan történő kivitelét, valamint az EU-n keresztül történő továbbítását, amelyek a halálbüntetéstől vagy a kínzástól eltérő egyéb gyakorlati felhasználásra nem alkalmasak. Tiltja az ilyen árukhoz kapcsolódó technikai segítségnyújtást, ideértve a felhasználásuk módjával kapcsolatban nyújtott képzéseket is. Tiltja továbbá az ilyen áruk nyomtatott sajtóban, az interneten, a televízióban vagy rádióban történő reklámozását, illetve az eladásra történő bemutatást vagy felkínálást kiállításon vagy kereskedelmi vásáron;

ii. a III. mellékletben felsorolt azon áruk esetében, amelyek kínzás céljára, illetve egyéb jogszerű (bűnüldözési) célokra is felhasználhatók, eseti alapon kiadandó előzetes kiviteli engedély szükséges. Az áruk e kategóriájához kapcsolódó technikai segítségnyújtás és brókertevékenység szintén előzetes engedélyhez kötött. A III. melléklet nem terjed ki a következőkre:
    a) a 258/2012/EU rendelet[2] hatálya alá tartozó tűzfegyverek;

[1] HL L 30., 2019.1.31., 1. o. Az egyes, a halálbüntetés, a kínzás vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés során alkalmazható áruk kereskedelméről szóló, 2005. június 27-i 1236/2005/EK tanácsi rendelet (HL L 200., 2005.7.30., 1. o.) többször módosult, az ennek nyomán készült kodifikált szövegét pedig az (EU) 2019/125 rendelet tartalmazza.

[2] Az Európai Parlament és a Tanács 258/2012/EU rendelete (2012. március 14.) az Egyesült Nemzeteknek a nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezményét kiegészítő, a tűzfegyverek, részeik, alkotóelemeik és a lőszerek tiltott gyártásáról és kereskedelméről szóló jegyzőkönyve (az ENSZ tűzfegyverekről szóló

b) az (EU) 2021/821 rendelet[3] hatálya alá tartozó kettős felhasználású termékek; vagy
c) a 2008/944/KKBP tanácsi közös álláspont[4] feltételeinek hatálya alá tartozó áruk; valamint

iii. szabályozza a IV. mellékletben szereplő azon áruk kereskedelmét, amelyek (például halálos injekció formájában) halálbüntetésre, de jogszerű terápiás célokra is felhasználhatók. Különleges engedélyt („uniós általános exportengedély”) vezettek be az említett áruk kivitelének ellenőrzésére, valamint annak megakadályozása céljából, hogy azokat halálos injekció általi kivégzések során történő felhasználásra adják át, azonban ez nem korlátozza azok orvosi, állatgyógyászati vagy más jogszerű célból történő kereskedelmét.

3. A kínzás elleni koordinációs csoport tevékenysége

A kínzás elleni koordinációs csoportot (a továbbiakban: Csoport) az (EU) 2016/2134 európai parlamenti és tanácsi rendelet[5] alapján hozták létre a kínzás elleni rendelet alkalmazásával kapcsolatban felmerülő kérdések vizsgálatára.

A Csoport platformként szolgál a tagállami szakértők és a bizottsági szolgálatok közötti, az igazgatási gyakorlattal kapcsolatos információcsere, valamint a rendelet értelmezésével kapcsolatos kérdések, a jegyzékekben szereplő árukkal kapcsolatos technikai problémák, a rendelettel kapcsolatos fejlemények és minden más felmerülő ügy megvitatása céljára. A felhatalmazáson alapuló jogi aktusok előkészítése során a Bizottság a jogalkotás minőségének javításáról szóló 2016. április 13-i intézményközi megállapodásban[6] foglalt elveknek megfelelően konzultál a Csoporttal.

A Csoport 2022-ben két virtuális ülést tartott (május 12-én és december 1-jén), hogy információkat cseréljen a rendelet alkalmazásával kapcsolatban felmerülő, az alábbiakban összefoglalt kérdésekről.

3.1 Az alap-jogiaktussal kapcsolatos fejlemények

2022-ben nem fogadtak el a rendeletet módosító, felhatalmazáson alapuló jogi aktust.

3.2 Kereskedelmi információk: adatszolgáltatás

A Bizottság ismertette a rendelet 26. cikkének (3) bekezdésében említett éves jelentés jelenlegi állását. Ismertette különösen a tagállamok és az Egyesült Királyság[7] valamennyi

jegyzőkönyve) 10. cikkének végrehajtásáról, valamint a tűzfegyverek, tűzfegyverdarabok, alkotóelemeik és lőszereik kiviteli engedélyezési, behozatali és tranzit szabályainak létrehozásáról (HL L 94., 2012.3.30., 1. o.).

[3] A Tanács (EU) 2021/821 rendelete (2021. május 20.) a kettős felhasználású termékek kivitelére, az azokkal végzett brókertevékenységre, az azokkal kapcsolatos technikai segítségnyújtásra, valamint azok tranzitjára és transzferjére vonatkozó uniós ellenőrzési rendszer kialakításáról (átdolgozás) (HL L 206., 2021.6.11., 1. o.).

[4] A Tanács 2008/944/KKBP közös álláspontja a katonai technológia és felszerelések kivitelének ellenőrzésére vonatkozó közös szabályok meghatározásáról (HL L 335., 2008.12.13., 99. o.).

[5] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/2134 rendelete (2016. november 23.) az egyes, a halálbüntetés, a kínzás vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés során alkalmazható áruk kereskedelméről szóló 1236/2005/EK tanácsi rendelet módosításáról (HL L 338., 2016.12.13., 1. o.).

[6] HL L 123., 2016.5.12., 1. o.

[7] Az (EU) 2019/125 rendelet szerepel az Észak-Írországról szóló jegyzőkönyv 2. mellékletében (47. pont,

hatóságától származó 2021. évi adatokat, amelyek alapján a Bizottság elkészíti az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak szóló éves jelentését. A Bizottság továbbá a jelentés elfogadását követően[8] tájékoztatást nyújtott az abban szereplő kereskedelmi adatokról is.

Ezzel összefüggésben a Bizottság felhívta a Csoport figyelmét arra, hogy az illetékes hatóságoknak kötelezően jelenteniük kell a kettős felhasználású termékekkel kapcsolatos elektronikus rendszeren keresztül kiadott elutasításokat.

3.3 A Bizottság informális szakértői csoportja

A Bizottság továbbra is tájékoztatta a Csoportot arról, hogy a felülvizsgálati jelentésének[9] következtetéseivel összhangban egy informális szakértői csoport jött létre. Az informális csoport különböző nézőpontokat fog össze (pl. érdekérvényesítés, bűnüldözés, kutatás és vámügy). Az informális csoport szigorúan tanácsadói minőségben működik, és kiegészíti a kínzás elleni koordinációs csoport tevékenységét.

2022 folyamán a Csoport tájékoztatást kapott az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) a kínzóeszközök kereskedelmének megszüntetésére irányuló folyamatával foglalkozó informális szakértői csoportban folytatott tanácskozásokról (lásd az alábbi 3.4. pontot). A Bizottság különösen tájékoztatta a Csoportot az ENSZ kormányzati szakértői csoportjával folytatott konzultáció keretében benyújtott beadványokról, valamint az e területre vonatkozó lehetséges nemzetközi szabványokról. Az informális csoport a következő főbb szempontokat vette figyelembe: a halálbüntetésre szánt áruk kereskedelme az egész folyamat során, példák olyan szerződésekre és/vagy keretegyezményekre, amelyek között párhuzamot lehetne vonni, szükség bizonyos fokú rugalmasságra az alapvető elvekre/követelményekre vonatkozó szélesebb körű konszenzus biztosítása érdekében, a jogilag kötelező erejű kötelezettségekkel járó lehetőségek előnyben részesítése, valamint további együttműködés szükségessége az országok széles körével.

3.4 A kínzóeszközök kereskedelmének megszüntetése – regionális és nemzetközi fejlemények

A Csoport platformként szolgált a kínzóeszközök kereskedelmének megszüntetését érintő regionális és nemzetközi fejleményekkel kapcsolatos információcseréhez és figyelemfelkeltéshez.

A Bizottság tájékoztatta a kínzás elleni koordinációs csoport küldöttjeit az ENSZ kormányzati szakértői csoportjának[10] 2022. május 30-án elfogadott zárójelentésének benyújtásáról. Az ENSZ kormányzati szakértői csoportjának jelentése a következő témákkal foglalkozott: i. a közös nemzetközi normák megvalósíthatósága; ii. a figyelembe veendő áruk köre; valamint iii. tervezett paraméterek az e területre vonatkozó közös nemzetközi normák meghatározásának opcióihoz.

Egyéb) (HL L 29., 2020.1.31.).

[8] COM(2022) 567 final, 2022.10.31.

[9] COM(2020) 343 final, 2020.7.30.

[10] A főtitkár 2021 júliusában a következő 10 állam kormányzati szakértőit nevezte ki: Kamerun, Elefántcsontpart, Ciprus, Dánia, Ecuador, Észtország, Németország, Oroszországi Föderáció, Szingapúr és Uruguay.

Az ENSZ kormányzati szakértői csoportja konkrét javaslatokat tett az érintett árukategóriákra és a nemzetközi szabványok lehetséges formáira vonatkozóan. A jelentés lényegében a következő négy termékkategóriára vonatkozó szabványok kidolgozásának lehetőségét vitatta meg:

i. a kínzástól és a bántalmazástól eltérő egyéb gyakorlati felhasználásra nem alkalmas áruk,
ii. kínzásra és bántalmazásra felhasználható áruk,
iii. a halálbüntetéstől eltérő egyéb gyakorlati felhasználásra nem alkalmas áruk, valamint
iv. halálbüntetés céljára felhasználható áruk.

Elismerve, hogy az ENSZ kormányzati szakértői nem értenek egyet a halálbüntetéshez használt áruk kereskedelmével kapcsolatban, a jelentés azt javasolja, hogy ezeket külön, részvételi mechanizmus keretében kezeljék. A jelentés továbbá meggyőző érvet hoz fel az ENSZ Közgyűlése számára, hogy hozzon létre munkacsoportot a kínzóeszközök kereskedelmének megszüntetésére vonatkozó nemzetközi szabványok előkészítésére.

A kínzás elleni koordinációs csoportnak továbbá előadást tartottak az Amnesty International és az Omega Research Foundation meghívott szakértői, akik ismertették az „*Álljunk ki a tiltakozási jog mellett*” (Protect the protest) elnevezésű civil társadalmi kampány keretében végzett, a kínzóeszközök kereskedelmének megszüntetéséről szóló szerződés létrehozását támogató kutatási és érdekképviseleti munkájukat. Ez magában foglalja az arra irányuló kapcsolatteremtési erőfeszítéseket, hogy az államokat bevonják a regionális és nemzetközi ellenőrzések kidolgozásába, és segítsék a civil társadalmi szervezetek hálózata által támogatott ENSZ-folyamatot. A meghívott szakértők ismertették a következőket: (1) az elmúlt években megfigyelt tendenciák a békés tüntetések elnyomásával összefüggésben a szabadságvesztéssel nem járó kínzás és bántalmazás terén, amihez korlátozó jogszabályok, önkényes fogva tartás, tiltakozások bűncselekménnyé nyilvánítása, jogellenes tömeges és célzott megfigyelés, valamint a kevésbé halálos felszerelések jogellenes használata és kereskedelme társul, valamint (2) véleményük a kínzóeszközök kereskedelmének megszüntetéséről szóló szerződés lényeges elemeiről, hogy a szigorú nemzetközi szabványok meghatározása elősegítse a kínzás és a bántalmazás egyéb formáinak megelőzését.

3.5 Egyéb

A kínzás elleni koordinációs csoport ezenkívül a következő ügyekkel foglalkozott:

- Oroszország Ukrajna ellen indított agressziós háborúja

Tekintettel Oroszország Ukrajna elleni agressziós háborújára és a háborút ellenzőkkel szembeni fokozott belső elnyomásra, a kínzás elleni koordinációs csoport megállapította, hogy különös óvatosságra van szükség a rendeletben felsorolt, Oroszországba vagy Belaruszba irányuló export iránti esetleges kérelmek engedélyezésekor, nevezetesen a bűnüldözési és/vagy tömegoszlatási célú áruk esetében. E tekintetben tájékoztatták a kínzás elleni koordinációs csoportot, hogy kibővítették azon korlátozott termékek jegyzékét, amelyek hozzájárulhatnak Oroszország katonai és technológiai megerősítéséhez, illetve védelmi és biztonsági ágazatának fejlesztéséhez. A jegyzék tartalmaz bizonyos olyan elektronikai alkatrészeket, további vegyi anyagokat és árukat, amelyek halálbüntetés, kínzás vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód során alkalmazhatók.

- Irán

Tudomásul véve, hogy Iránban riasztó mértékben nőtt a törvénytelen kivégzések és más emberi jogi visszaélések száma (a tiltakozások 2022. szeptember közepi kitörése óta; hiteles beszámolók szerint törvénytelen módon halálos erőt vetettek be, de halálbüntetést is alkalmaznak a megfélemlítés és a politikai elnyomás eszközeként), a Bizottság hangsúlyozta, hogy különös óvatosságra van szükség a rendeletben felsorolt áruk, nevezetesen a bűnüldözési és/vagy tömegoszlatási célú áruk Iránba történő exportja iránti esetleges kérelmek elbírálásakor.